

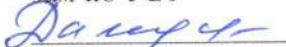
МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерства образования Республики Тыва

**Управление образования Администрации муниципального района
«Кызылский кожуун Республики Тыва».**

МБОУ Целинная СОШ

СОГЛАСОВАНО
зам по УВР

 Дамдар Л.Д.
Приказ №1
от «28» 08 2023 г

УТВЕРЖДЕНО
директор

 Сувак А.А.
Приказ №1
от «28» 08 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

по родному языку

для обучающихся 4 класса

учитель: Хомушку Ч.А

с. Целинное 2023

ТАЙЫЛБЫР БИЖИК

Тыва дылдың ажылчын программазын Тыва Республиканың ниити өөредилгезиниң эге школага Тыва дыл талазы-биле күрүне стандарттарына дүүштүр 1-4 класстарга А.К.Ойдан-оолдун, Э. Д. Ондарның, Н. Ч. Дамбанын 2008 чылда тургусканы программага даянып тургускан. 4-ку класска тыва дылды А.К. Ойдан-оолдун, А.М. Белек-Байырнын ниити өөредилге черлеринге өөредилге ному-биле планнаттынган.

1-4 класстарга төрөөн дыл үстүкү класстарга өөренир литература эртемнериниң белеткел чадазы болбушаан, колдуунда-ла практиктиг сорулгаларны чедип алырынче угланган.

Эге класстарга тыва дылды өөредириниң кол сорулгалары:

1. Уругларның аас болгаш бижимел чугаазын, чаа чүвени билип алып чүткүл-сонуургалын сайзырадыр. Уругларны медреселдиг шын номчуур, бижиир болгаш чугаалаарына өөредири.
2. Оларга төрөөн дыл талазы - биле эге билиглерни бээри.
3. Уругларны ном ажыглаарына чаңчыктырар болгаш оларның дылга сонуургалын, номчулга болгаш бижилге - биле холбаштыр бойдушту, ниитилелдин амыдыралын хайгаараарына үндезилээш, өөреникчилерни материалистиг үзел – бодал – биле чепсеглээри.
4. Уругларны мораль болгаш эстетика талазы – биле кижизидери:эки мөзү-шынарлыг, идепкейлиг, күш-ажылга ынак,хүлээнген херээнге харысалгалыг хамаатылар болурунга, таварышкан беоделерни бот-миннип ажып эртери.
5. Өөренип турар чүүлдерни сайгарып, бөлүктөп, деңнеп, түңнеп билиринге, оларның иштинден кол болгаш чугула чүүлдерни тып, тайылбырлаарына өөреникчилерни таныштырары.

Тыва дылда 4кү класстың календарылыг планы бүдүн өөредилге чылында **68 шакты, неделяда 2 шакты** тургузуп турар:

Өөредилге планы дараазында номнар болгаш методиктиг сүмелерни ажыглаарын сүмелээн. 1-4 класстарга уругларның билиин хынаары – биле А. А. Алдын – оолдун «Эдертиглер болгаш диктантылар чыындызы», А.А.Алдын-оол «Диктантылар чыындызы» дөрт чылдыг эге школаның 1-4 класстарына Кызыл-2010ч

Өөреникчилерниң билиглеринге, мергежилдеринге болгаш чаңчылдарына кол негелделер өөреникчилер 4-кү классты дооскаш, дараазында билиглерни алган турар:

- сөстүң тургузуу: дазыл, чогаадылга болгаш өскертилге кожумактары; чугаа кезектери: чүве ады, демдек ады, кылыг сөзү, эдеринчилер; домак кежигүннери:чугула (кол сөс, сөглөкчи) болгаш ийиги чергенин.

Өөреникчилерниң алган турар мергежилдери:

- шын бижилгезин өөренип алганы сөстерлиг 55-65 хире сөстүг сөзүглелди чараш холжүгү-биле чазыг чокка дүжүрүп азы адап бээрге бижиири, аңаа херек таварылгада улуг секти, айтырыг болгаш кыйгырыг демдектерин шын салыры;
- фонетиктиг сайгарылганы кылыры: сөстерни слогтарга чарары, ажык болгаш ажык эвес уннерни ылгап, сөстерде үннерни болгаш үжүктөрүни шын тодарадып билири;
- сөстерни тургузуп талазы-биле сайгарып билири (дазыл, чогаадылга, өскертилге кожумактарын ылгаары);
- чугаа кезектерин болгаш оларның грамматиктиг демдектерин (чүве адының санын, падежин, кылыг сөзүнүң үлерин) билири;
- домакта сөстерниң аозында харылзаазын тургузар, оларны сөс каттыжыкшыкыннарына чарар;
- домактарның бөдүүн синтаксистиг сайгарылгазын кылыр: чугаалаар сорулгазының аайы-биле оларның янзызын тодарадыр, чугула болгаш ийиги черге кежигүннерин аңгылаар, оларның аразында харылзаазын айтырыглар дузазы-биле тургузар;
- коллективти-биле тургускан план ёзугаар 55-60 хире сөстүг эдертиг болгаш чогаадыг бижиир.

лективтии – биле тургускан план ёзугаар 45-50 хире сөстүг эдертиг болгаш чогаадыг бижир.

Өөреникчилерниң өөренип алыр аргалары.

- Тыва дылда синоним, антоним сөстөрни деңнеп тургаш тып билири;
- Бердинген сөстүң долу фонетиктиг сайгарылгазын кылып билири;
- Бодунуң кылган ажылын долузу-биле хынап, бодунга демдекти шын салып билири;
- Чогаадыг бижип тургаш бодунуңүзел-бодалын долузу- биле бодунуң сөстери-биле аас болгаш бижимел хевирге дамчыдып билири;
- Домакта сөстөрни аразында харылзаазын тып, оларны сөс каттыжышкыннарынга чарып билири;
- Домактын синтаксистиг сайгарылгазын кылып билири;
- Чугаа кезектерин тып, аңгылап билири;
- Орфографтыг частырыг туруп болур черни сөс иштинден тып билири;

Чогаадыкчы ажылдар.

өөреникчилерниң өөренип алган турар билиглер:

- План ёзугаар сөзүглелди тургузуп билири;
- Бердинген чуруктарга чогаадыгларны тургузуп чогаадып билири;
- Даалгаларлыг мергежилгелерни шын, медреселдиг кылып билири;
- Тыва дыл кичээлдеринде билиглерин херек кырында чогаадыкчы ажыл үезинде, бодалдарын илередирде, аас болгаш бижимел чугаа үезинде ажыглап билири;

Өөреникчилернин өөренип алыр аргалары:

- Бодунуң чогаадыынга чурук чуруп билири;
- Дылдың дүрүмнерин ажыглап тургаш, бодунуң бодалдарын илередип билири;
- Домактарда кылган частырыгларны тып, эдип билири.
- Эгезин берген чугааны улаштыр чогаадып билири;

Тыва дылдын календарь – тематиктиг планы (4 класс)

№	Кичээлдин темазы	Шагы	Ниити билиглер	Оореникчин мергежилдеринге
Ийиги болгаш ушку класстарга ооренгенчуулдерин катаптаары -11шак				
1	Домак. Домакта сөстөрнин харылзаазы.	1	Домак деп чул? Утказынын аайы-биле домактарны ылгап билир. Бижик демдектерин шын хереглеп билир. Харылзаалыг чугаа деп чул?	Билген турар: домак гаш ийиги черге кезернин харылзаазын соолунге бижик дем
2	Домактын чугула болгаш	1	Кол сос, соглекчи болгаш ийиги	

	ийиги черге кежигуннери		чергенин кежигун-нерин домактан тып билир. Дурумнени билген турар.	
	Созуглелдин янзылары: тоожушкун, чурумал, угаап боданышкын	1	Дурумну билген турар. Созуглелдин утказын билген турар.	Билген турар: созугл кол бодалын, кезекте зунде домактар-нын харылзаа-зын, созугл
4	Уннер болгаш ужуктер. Слог.	1	Ажык, ажык эвес уннерни сосстерден тодарадып билир. Сосстерни слогтарга чарып билир.	Билген турар: ун, уж ыыткыр болгаш дуле дакпырлаан ажык эв бижилгезин.
5	Ажык эвес уннерни дакпырлап бжири. Куштуг болгаш кошкак ажык эвес уннер.	1	Дакпырлаан ажык эвес ужуктерни сос иштинге шын бжип билир. Куштуг болгаш кошкак ажык эвес уннерни ылгап билир.	
6	Хыналда диктант «Чараа-чечен». (КОЖОО)	1	Ооренген сосстеринге диктантыны бжип билир.	Ооренген дурумнерг бжип дамчыдары
7	Частырыглар-биле ажыл. Дазыл болгаш торел сосстер	1	Торел сосстерни тодарадып болгаш тургузуп билир. Домактар чогаадып, утказын тайылбырлап билир.	Билген турар: сосстун кожумаан (чогаадыл кожумактары).
8	Дазыл болгаш кожумактар.	1	Состун тургузуу сайгарар	
9	Чогаадылга кожумактары.	1	Чогаадылга кожумактарын шын тып шыяры. Созуглелди частырыг чок шын дужуруп бжип билир	Билген турар: оорени сосстерни шын бжип кожумактарын ылгап
10	Оскертилге кожумактары.	1	Оскертилге кожумактарын таныыр. Оларнын утказын билир Соске шын ажыглап шыдаар.	Ооренген кожумакта турар. Чогаадылга бс кожумактарын ажыг. тургузар
11	Дефистеп бжиир нарын сосстер. Дазылы кызырылган нарын сосстер	1	Нарын сосстерни шын бжип билир. Аас болгаш бжимел чугаага хереглеп шыдаар.	Билген турар: дефис сосстерни; дазылы кы сосстерни

Домак

12	Домак дугайында билиг. Нарын домак.	1	Домактарнын болуктерин билир. Чугула болгаш ийиги черге кежигуннерин тодарадып, шыйып шыдаар	Билген турар: домак дурумун ооренир. Б нарын домактарны ы
13	Чангыс аймак кежигуннерлиг домактар. Чангыс аймак кежигуннернин холбажыр аргалары.	1	Чангыс аймак кежигуннерлиг домактарнын холбажыр аргаларын билиндирер.	Билген турар: чангыс нернин шын бжилг частырыгларны тып тайылбырлап билери
14	Хыналда диктант "Алдын кус"	1	Дыннаан созуглелин бжип дамчыдары	Билген турар: санаар эвилелдер чок база б даа, биле деп эвилел, катгышкан чангыс аи кежигуннерлиг дома
15	Диктантынын анализи. Дорт чугаалыг домактар. (Адалгалыг домактар). Диалог.	1	Дорт чугаалыг болгаш адалгалыг домактарны таныыр. Оларны аянныг номчуур. Бижик демдектерин шын салып билир. Кандыг – бир темага диалог туругузуп билир. Диалогка бижик демдектерин шын хереглеп шыдаар.	Билген турар: диалог гаалыг домактарны б бижик демдектерин с лыг домактарны.